

у деяких працях він виявив ідеологічну непослідовність, за що був підданий критиці в партійній пресі”.

Із початку 70-х років Г.М.Сивокінь зосереджується на проблемі читача та рецепції художнього твору. Саме останній аспект — функціонування літератури в соціумі — визначає надалі професійні інтереси його як критика й науковця. Г.М. Сивокінь — автор численних конкретно-соціологічних літературознавчих досліджень, а також фундаментальної як на свій час праці “Одвічний діалог (Українська література і її читач від давнини до сьогодні)”, (1984), в якій чи не вперше в українському літературознавстві подається історія української літератури як історія її читача. Постулюючи соціологічний метод дослідження літератури, Г.Сивокінь одним із перших порушує проблему масової літератури як важливого явища соціокультурної динаміки ХХ ст.

Цього ювілейного року Г.Сивокінь видав свою нову, десяту книжку — “У вимірах сприймання. Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функцій”. До неї увійшли наукові та критичні статті, написані здебільшого протягом останніх десяти років. Книжка має три розділи, присвячені теоретичним проблемам канону, біографізму, підтексту, історії літератури (постколоніалізму, європейськості) та соціології літературознавства. Попри широкий спектр зацікавлень, чи не найважливіший для дослідника *національний вимір* літератури. Г.М.Сивокінь відгукується на сучасну ситуацію в літературі та критиці, на нові публікації Г.Грабовича, Т.Гундорової, С.Павличко, не приховуючи своїх сумнівів та побоювань і водночас категорично не відкидаючи нових пошуків. Він також не намагається приховувати свої симпатії чи підлаштовуватися під нову моду, тому подає статті різних часів, де давні посилання на К. Маркса й сьогочасні на М.Павлишина виглядають не тільки не еkleктично, а цілком природно.

У 90-х роках, коли відбувається переоцінка спадщини радянського літературознавства і формуються нові теоретико-методологічні підходи до літератури, Г.М.Сивокінь не замикається в консервативному неприйнятті нового, а намагається розрізнити в новому справжнє і просто “модне”, штучно привнесене чи й псевдонове. Він відгукується на нові підходи та ідеї, що видозмінюють сучасне українське літературознавство, не обмежує поле пошуків своїх аспірантів і водночас непримиренно ставиться до підміни наукового аналізу реферативністю, а розсудливого наукового стилю — емоційністю та екстравагантністю. Наділений даром іронії, володіючи бездоганим відчуттям стилю, Г.М.Сивокінь завжди був і лишається авторитетом для молодших науковців.

Дещо меланхолійний “підсумковий” настрій останньої за часом книжки Г.М.Сивоконя поетично оповиває авторський текст відомого критика й літературознавця, занурюючи нас у плинну річку часу, в якій оприявнюють себе історія та література, людина і книга. *Pro captu lectoris habent sua fata libelli*. Справді, „доля книжок залежить від того, як їх приймає читач”. Тож бажаємо нашому Григорію Сивоконю в його сімдесятип’ятиріччя *вдячних читачів*!

Микола Сулима

БЕЗУПИННИЙ ДІАЛОГ ІЗ ЧИТАЧЕМ

Якось так непомітно дожили ми до перевидань літературознавчих праць — явища майже нечуваного в попередні роки. У 1991 р. з’явилася фундаментальна книжка Миколи Жулинського “Із забуття в безсмертя (Сторінки призабутої спадщини)”, а в 1996 р. — її розширене й доповнене видання під назвою “Із забуття в безсмертя”. У 1997 р. побачила світ монографія незабутньої Соломії Павличко “Дискурс модернізму в українській літературі”, а в 1999-му її було перевидано.

Завидна доля й “Давніх українських поетик” Григорія Сивоконя. Вона також належить до праць із високим індексом цитування — упродовж сорока років (а вийшла монографія в 1960 р.) на неї посилалися, вона значилася в списку обов’язкової

аспірантської та студентської лектури, її конспектували, за нею готувалися до іспитів і заліків... Харківське видавництво "Акта" (директор — Галина Сидорець), яке поряд із іншими проектами започаткувало й прецікаву серію "Харківська школа", спільно з автором підготувало до перевидання й "Давні українські поетики" (книжка вийшла в 2001 р.).

Монографія "Давні українські поетики" написана й видана Г.Сивоконем через п'ять років після закінчення філологічного факультету Харківського університету. Для її написання необхідно було блискуче володіти латиною, глибоко знати праці античних авторів, теоретичні трактати новіших часів, праці вчених-попередників, присвячені українській літературі XVI — XVIII ст. Нині Г.Сивокін згадує про впертість, яка допомогла йому подолати всі труднощі і під час навчання в аспірантурі під добрим

Київ, 1993. Г.Сивокін, І.Кошелівець,
Е.Андієвська, В.Дудко

наставництвом Анастасії Максимівни Ніженець, і під час роботи над монографією та кандидатською дисертацією, яку він успішно захистив у 1961 р. (до речі, випадок безпрецедентний — „вийти” на захист, маючи монографію обсягом 6 друк. арк., видану тиражем 3000 прим.). Монографія „Давні українські поетики” заклала підвалини для майбутніх наукових зацікавлень Г.Сивоконя, які він успішно реалізував, прийшовши 1962-го р. в академічний Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. Уже під час студіювання поетик XVII — XVIII ст. Г.Сивокін звернув увагу на паростки літературної критики, на різницю у сприйнятті тих самих явищ у писаннях Митрофана Довгалевського, Феофана Прокоповича та інших фундаторів української філології, українського літературознавства, завважив, що аналізовані ним поетики можна розцінювати не

Англія, 1990. М.Мушинка (Словаччина), Л.Плющ (Франція), Т.Гунчак (США), Бор'як Лопадинець (Англія), О.Мишанич, Я.Ісаєвич, П.Сохань (Україна), Р.Багрій (Канада), М.Жулинський, Г.Сивокін (Україна).

лишень як посібник із латинської мови, а й як дороговказ для суто літературної діяльності. Очевидно, ці спостереження й наштотували його на розвідку про читача, про феномен сприймання / інтерпретації літературного твору — „процес не менш складний, аніж саме творення” (кажучи словами з автокоментаря Г.Сивоконя). Заходилося на докторську дисертацію, як сказав би ювіляр. Підступом до грандіозної за задумом і за обсягом роботи стала книжка Г.Сивоконя „Художня література і читач”, яка вийшла в 1971р. Дотичними до неї були й наступні його книжки —

„Друге прочитання” (1972), „Визначеність таланту” (1978), „Динаміка новаторських шукань” (1980)... Підсумком десятилітніх роздумів та спостережень стала дисертація Г.Сивоконя „Взаємозумовленість поступального розвитку художньої літератури і читача”, яку він успішно захистив 1983 року (окремою книжкою вийшла під назвою „Одвічний діалог. Українська література і її читач від давнини до сьогодні”, 1984 р.). Згодом Г.Сивокінь ставить перед собою ще важче завдання — окреслити характер і спрямованість зміни літературно-художньої свідомості під впливом певних змін у суспільстві. „Від аналізу до прогнозу. Літературно-художній пошук і позиція критика” — так називалася книжка ювіляра, видана 1990-го р., в якій, часто на власному досвіді літературно-критичної діяльності, усебічно обговорюється роль рухомої естетики у формуванні авторської й читачької свідомості — вона була своєрідним підсумком багатолітньої літературно-критичної діяльності ювіляра, що розпочалася ще в середині 1960-х рр. і зафіксована в таких книжках, як „Життєва переконливість героя” (1965), „Друге прочитання” (1972), „Визначеність таланту” (1978).

Микола Жулинський

ГЕРОЙ НЕПРАВДОПОДІБНОГО ЮВІЛЕЮ

Невже?.. Знаю, що 75, але виписати уявою на майці лідера українського літературознавства Григорія Сивоконя цю магічну цифру якось не вдається. Не “клеїться” цей номер на спину невтомного, жартівливого полтавця, хоч пришивай! Ну справді, як у його земляка Івана Котляревського:

[Грицько] був парубок моторний
І хлопець хоть куди козак.

Що ж, полтавець є полтавець. Як і Еней, “не марно тратив в рем’я”, “лацину визнав” і справив такі добротні “Давні українські поетики”, що й досі аспірантське плем’я засідає коло його праці та “по-латинському” гуде. Григорій Сивокінь любить суворо спитати зі своїх аспірантів, але й любить похвалити,

Що так лацину поняли,
Сивушки в кубочок наливши...

Я, як аспірант Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, почав поглиблення

Г.Сивокінь, М.Жулинський, В.Брюховецький

знань про тогочасний літературний процес із “занурювань” у книжки тодішнього гранд-критика Григорія Сивоконя. Занотовував “Життєву переконливість героя”, “Художню літературу і читача”, потім з’явилося “Друге прочитання” і “Визначеність таланту”... Про ці та новіші книжки Григорія Сивоконя ніхто не скаже, що вони проминальні — у них пульсує жива літературна думка фахового читача, критика принципового,

надзвичайно чутливого до стилю, до правди характерів. Григорій Матвійович чи не перший після 20-х років порушив проблему читача, проблему “споживання”, сприйняття книжки — для цього проводив соціологічні дослідження, науково-практичні конференції, опублікував актуальну й нині за методикою й методологією працю “Одвічний діалог. Українська література і її читач від давнини до сучасності”. Це ж